Aalto University
School of Business

Kestävyysmurros taloudessa ja yhteiskunnassa

Professori Minna Halme, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu & Kestävän kehityksen asiantuntijapaneelin jäsen

12.5.2021

12.5.2021

Puoliväliriihi kommentti

Talous kestävyysmurroksen välineenä

1. Miksi kestävyysmurros on välttämätön - Suomessakin?
2. Talouskasvu välineenä kestävyysmurrokseen
3. Talousajattelu kaipaa uudistamista

Tuloerot kasvavat, vauraus kasautuu: Globaali kehitys

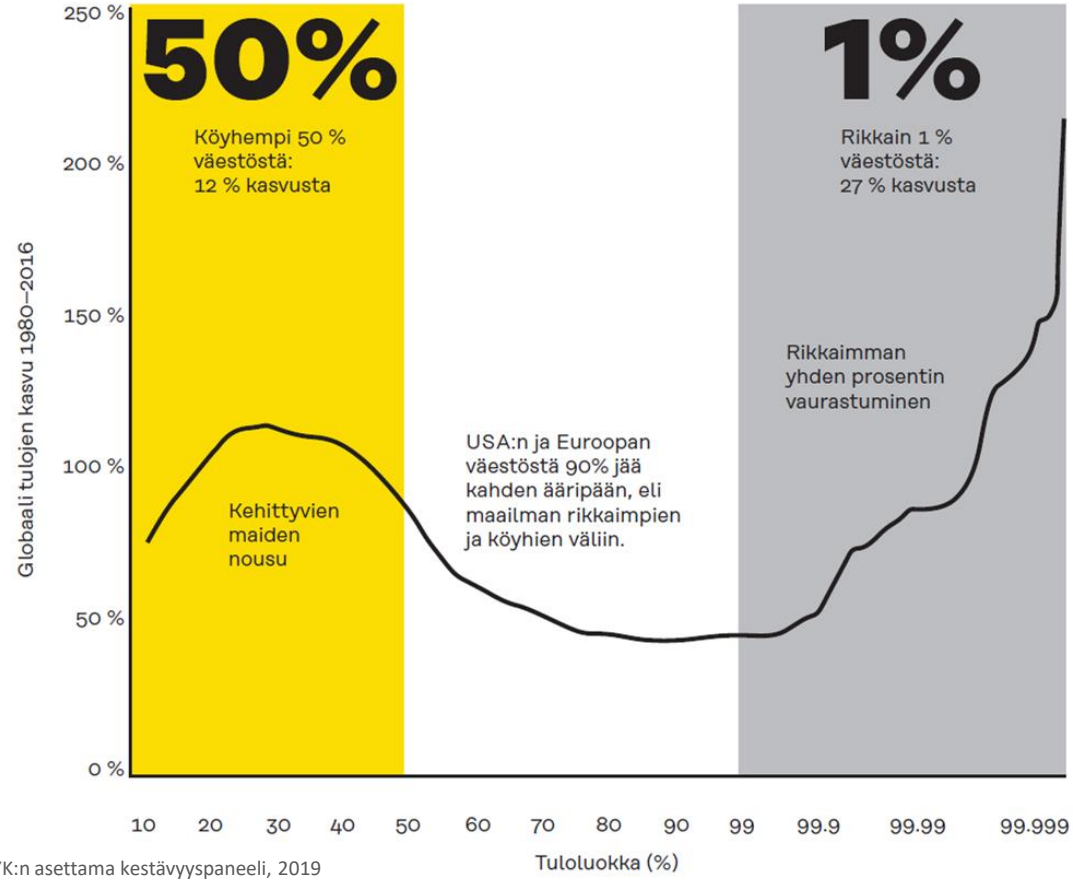

Tulojen kasvu maailmassa 1980-2016

Lähde: YK:n asettama kestävyyspaneeli, 2019

Miksi kestävyysmurros on välttämätön – Suomessakin?

Kuvio 1. Suhteellisten tuloerojen kehitys 1966–2017 Gini-kertoimella mitattuna.

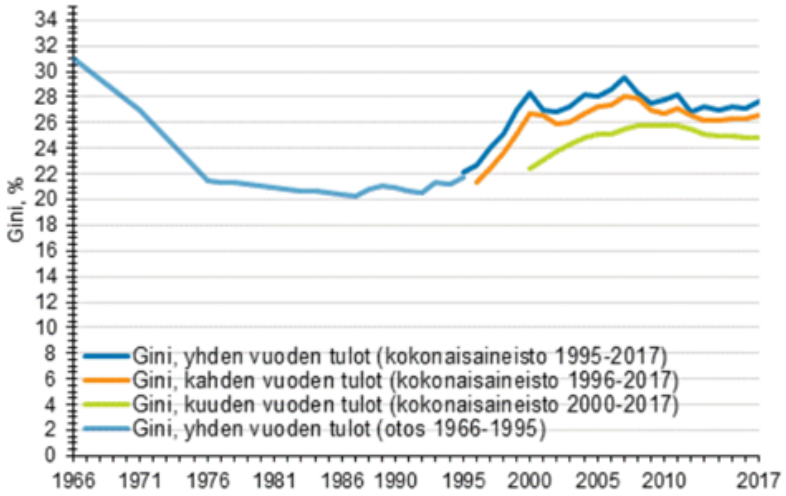

Tuloerot Suomessa on samalla tasolla kuin 1970 hyvinvointivaltiokehityksen alkaessa (Tilastokeskus 2020)

Käytettävissä olevien tulojen vuosikasvu vuosina 1966–1990 ja 1990–2017 tuloluokittain

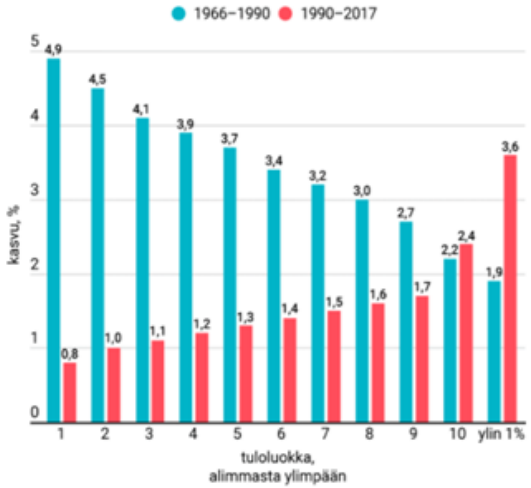

Tulojen suuri kasvu ylimmissä tuloluokissa johtuu pääomatuloista ja niiden verotuksen kevennyksestä.

Riihelä & Tuomala, 2020. Tulo- ja varallisuuserot. Teoksessa Mattila, M. Eriarvoisuuden tila Suomessa.

Globaalit esimerkit osoittavat, että **vaurauden polarisaatio lisää sosiaalisen kestävyyden ongelmia** ja on uhka **yhteiskuntarauhalle ja demokratialle.**

Suomi on osa tätä globaalia kehitystä, ei irrallaan.

Talouskasvu välineenä

- **BKT-kasvu hyvinvoinnin indikaattorina toimi kun**
  - (1) luonnon resurssien rajoihin ei vielä oltu törmätty
  - (2) kun oli vallalla instituutioita, jotka jakoivat talouskasvun hyötyjä suhteellisen tasaisesti
- Usein talouskasvun ensisijaisuus päätöksenteon kriteerinä oikeutetaan sillä, että se tuo työpaikkoja ja verotuloja, joista katamme mm. julkisen terveydenhuollon. Mutta nyky-yhteiskunnassa talouskasvun luomasta lisävauraudesta suuri osa päätyy hyödyttämään ennestään varakkaimpia ihmisiä.

- BKT-mittari kehitettiin mittaamaan taloudellista toimeliaisuutta, ei alun perinkään tarkoitettu hyvinvoinnin mittaamiseen. Nykyisin data ja mittaamisen tasolla se on “kuin kuuntelisi digiaikana transistoriradiota”.
- Eriarvoistuminen todennäköisesti heikentää talouskasvua. (Tutkimukset IMF & OECD.)
- **Irtikytkentä:** Jatkuvan talouskasvu kuitenkin ruokkii ilmasto- ja biodiversiteettikriisiä. Huolimatta vuosia jatkuneista yrityksistä, BKT:n kasvua ei pystytä kytkemään irti negatiivisista ympäristövaikutuksista (Huom! WBCSD 1992 Schmidheiny)

Cingano, F. 2014. Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth. OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 163.
http://www.oecd.org/els/soc/trends-in-income-inequality-and-its-impact-on-economic-growth-SEM-WP163.pdf
Dabla-Norris, E. et al. 2015. Causes and Consequences of Income Inequality: A Global Perspective. International Monetary Fund SDN/15/13
https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1513.pdf

Häntä heiluttaa koiraa

- Valtion taloudessa käytetään noin 60 mittaria, mutta vain BKT näyttää olevan merkittävä toimintaa ohjaava mittari.
- Viestinnän näkökulmasta BKT-mittarilla hallinto voi “vain epäonnistua” (ei koskaan näytä kasvavan tarpeeksi)
- Suomi on sitoutunut kestävän kasvun edistämiseen, mutta sen mittaaminen ontuu. Pitäisi mitata ja viestiä sitä, mitä tavoitellaan.
- BKT ei mittaa kestävä kasvua. Rinnalle toinen mittari. Muuten BKT-häntä heiluttaa koiraa.

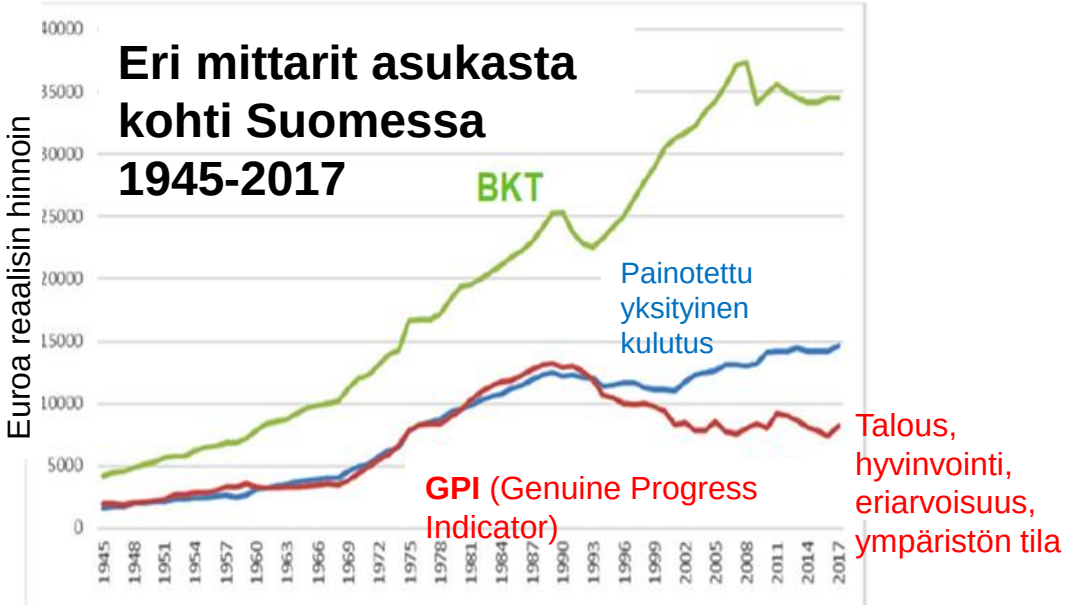

Talouden välineitä käytettävä rohkeammin - Innovaatiot ja haittaverot

Ympäristöhaitan verot

- **CO2-pohjainen alv**. Kokeilukategoriat esim. CO2-korkeat ylellisyystuotteet ja naudanliha, jolloin ei riskiä vähävaraisten aseman heikentämisestä. Yhteishyödyt terveyteen ja kotimaisiin kasviproteiini-innovaatioihin (Härkis, Nyhtökaura, Muu-tuotteet yms)
- **Korjauspalveluiden alv alas** tai kotitalousvähennyksen tapainen kohtelu -> houkuttelevampaa korjata -> tuotteiden eliniän pidentäminen ja työpaikkoja kotimaahan

Innovaatioiden tuen painopistettä **kaupallistumiseen** pelkän kehittämisen sijaan.

- Suomen valtio sijoittaa kansainvälisesti katsoen paljon innovaatiotoimintaan
- Innovaatioiden kaupallistumiseen ei juurikaan resursseja
- Innovaatioiden aihioita myydään ulkomaille ennen kuin hyötyä on syntynyt (sijoitetaan verovaroja, ei saada niille kunnollista vastinetta)
- Parempi olla innovaatiolabra kuin banaanivaltio, mutta vielä parempi kun olisi kaupallistunutta ja kasvavaa yritystoimintaa innovaatioista.

Talousajattelu kaipaa uudistamista

Käänne: USA on irtautumassa vaurauden polarisaatioon kannustavasta neoliberaalismista. Miksi? Nykytalousjärjestelmä lisää tuloeroja, heikentäen myönteistä talouskasvua, joten pääoman ylimääräiseen tuottoon pitää puuttua

Käänteellä voi arvioida olevan maailmanlaajuinen vaikutusta talousajatteluun.

Millaiseen filosofiaan pohjautuen talouden välineitä kannattaisi kehittää?

Aalto University
School of Business

Askeleita kohti kestävää taloutta

1. Monipuolisempaa kestävän talouden ymmärrystä - Hallituksen päätöksenteon avuksi instituutiot
   a) Kestävän Kehityksen Arviointineuvosto tai
   b) Kestävän kehityksen Asiantuntijapaneeli (vrt. Ilmastopaneeli)
2. BKT:n mittaamisen lisäksi ryhdytään käyttämään kansalaisten hyvinvoinnin ja ympäristösuoriutumisen mittareita päätöksenteon ohjaamisessa ja viestinnässä
3. Uusi narratiivi:
   - Aktiiviset ponnistukset kestävyysmuutoksesta kertovaan positiiviseen tarinaan **Suomen sisällä**
   - “Ylpeästi vastuullinen, maailmalle esimerkkinä toimiva Suomi luo uusia hiilineutraaliuden innovaatioita ja jakaa siirtymän taakan oikeudenmukaisesti.” / “Vihreä siirtymä luo uutta työtä ja ympäristöhaitan verotus uusia tuloja julkisille sektorille”

LISÄTIETOJA

- Professori Minna Halme, minna.halme@aalto.fi
- Sustainability in Business Research Group sub.aalto.fi
- Creative Sustainability Master Programme http://acs.aalto.fi/
- Sustainable Textile Systems FINIX finix.aalto.fi
- Co-creating frugal innovations for poverty alleviation newglobal.aalto.fi/
- www.aaltoglobalimpact.org/
- https://people.aalto.fi/index.html?language=english#minna_halme